

לאתר בית המדרש <

מה חדש בבית המדרש?

סוגיות אקטואליות בנושאים שונים הנוגעים למצוות התלויות בארץ

מצורף לוח אחוזי ערלה לקיץ תשע"ט

העברת שתילים לענין ערלה

עונת הנטיעות בעיצומה ואנו נדרשים לשאלת רבים הקונים ממשתלות עצים בוגרים: האם חייבים למנות שנות ערלה מחדש מזמן נטיעת העץ בגינה או שישנה דרך בה ניתן לצרף את השנים במשתלה למניין שנות ערלה?

העברת אילן ממקום למקום בחצר

כתב הרמב"ם⁽¹⁾ "אחד הנוטע גרעינים או יחור מן האילן או שעקר את כל האילן ממקומו ונטעו במקום אחר הרי זה חייב בערלה וחייב משעת נטיעתו".

דין זה, שיש להתחיל למנות שנות ערלה מחדש כשעקר אילן ונטעו במקום אחר, הוא רק אם לא נשאר גוש עפר מסביב לשורשים, אך אם עקרו עם גוש עפר מסביב לשורשים והגוש מספיק גדול שהאילן יכול לחיות עמו, אין צריך למנות שנות ערלה⁽²⁾.

הראשונים⁽³⁾ הסתפקו כמה זמן נחשב שהאילן יכול לחיות עם גוש העפר כדי שלא יצטרכו לספור מחדש, האם ג' שנים או פחות מזה. ולהלכה⁽⁴⁾ נפסק שאם האילן יכול לחיות בגוש העפר עד שיקלט במקום החדש (שזה כשבועיים אחרי הנטיעה), אין צריך למנות מחדש שנות ערלה.

במסגרת הפעילות הברוכה להפצת תורת ארץ ישראל על ידי בית המדרש להלכה בהתישבות, מוציא בית המדרש ידיעון הליכות שדה אשר יוצא מספר פעמים בשנה. עם שדרוג הידיעון לאחרונה והגדלתו, הננו שמחים לבשר כי ישנה אפשרות לקבל את הידיעון במייל על פי הסכמתך.

לקבלת הידיעון שלחו מייל חוזר <

מה הדין בעציצים

ביעור מעשרות

- ביעור חלה
- הוראות מהגרש"ז זצ"ל
- וידוי מעשרות- בחול

שריפת חלה

הפרשת אורח

הפריש ולא ברך- להשאל

אנגס- ירק או עץ

לוח אחוזי ערלה

כלאי הכרם

כשמעבירים עציץ ובו אילן עם גושו ממקום למקום בחצר יש לוודא שעציץ זה הינו 'עציץ נקוב', שכן אם העציץ אינו נקוב, יש למנות שנות ערלה מחדש מזמן נטיעתו באדמה אפילו אם נטעו עם כל האדמה שהיתה בעציץ.

הגדרת 'עציץ נקוב' היא עציץ שיש בתחתיתו נקב בקוטר של 2.5 ס"מ לפחות החשוף לאדמה(5). וכל שיש בתוכו עפר בשיעור שהאילן יכול לחיות בו (וכך זה בדרך כלל שהרי השתיל/האילן גדל בעציץ), נחשב כנטוע בקרקע ואפשר להמשיך את שנות הערלה מאז שהוא נשתל בעציץ. לעציץ יש דין עציץ נקוב אף אם הוא אינו מונח על הקרקע אלא תלוי באויר כל עוד שאין דבר המפסיק בין הנקב לקרקע, ויש מחמירים בזה(6).

כשמעבירים את האילן מן העציץ על מנת לשותלו בקרקע חייבים לוודא שהגוש אינו מתפרק מאחיזתו באילן, כי אם הגוש מתפרק חייבים למנות שנות ערלה מחדש.

להלן דוגמאות לעציצים שנראים נקובים ולמעשה מחמירים להחשיבם כאינם נקובים:

א. עציץ שאין בו נקב אחד בקוטר של 2.5 ס"מ אלא כמה נקבים קטנים המצטרפים לשיעור זה.
ב. עציץ בו הנקב אינו ממוקם בתחתית העציץ אלא בצידו, עציץ זה שנוי במחלוקת הראשונים האם נחשב לעציץ נקוב(7).

ג. עציץ שאין בו נקב אך ענפי אילן יוצאים מחוץ לעציץ ומאהילים מעל האדמה. נחלקו הראשונים האם אפשר להחשיב את כל העציץ כנקוב מחמת שיש יניקה מהענפים(8).

ד. עציץ שאינו נקוב העשוי מעץ או מפלסטיק. אמנם הנמצא בעציץ חרס דינו כעציץ נקוב(9).

ה. עציץ נקוב שאינו מונח על אדמת עפר, אלא על מרצפות או משטח בטון(10).
בכל הנידונים הללו אין להקל להחשיבם כעציץ נקוב שאין צריך למנות שנות ערלה מחדש.

מניית שנות ערלה מספק

מה שמונים שנות ערלה מחדש כאשר מעבירים מעציץ שאינו נקוב לקרקע הוא רק מספק (ערלה בזמן הזה אסורה מן התורה ולכן אסורה גם מספק), במקרה זה הפירות אסורים בשלוש שנים הראשונות מן הנטיעה. ובשנה הרביעית (שהם נטע רבעי) יש לחלל את הפירות בלי ברכה לפני אכילתם, וגם להפריש מהם

במסגרת בית ההוראה ע"ש הרב רוזנברג זצ"ל

עונים רבני בית ההוראה במשך שעות היממה לשאלות הלכתיות בטלפון 02-6488888 שלוחה 31.

ראש בית המדרש הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א

עונה בימים ראשון, שני ושלישי בין השעות 12:30-12:00 בשלוחה 5. ניתן לקבל מידע או לשאול שאלות באתר בית המדרש להלכה בהתיישבות,

שאל את הרב:

שאלה: ישנם הרבה שקונים עצים בוגרים עם פירות ואף שבכוונתם למנות שנות ערלה מחדש, מכל מקום ברצונם בשלוש השנים הראשונות להנות מהיופי של הפירות האם איסור ערלה כולל גם איסור הנאה מהיופי.

תשובה: איסור ערלה כולל גם איסור הנאה, בין הנאה שהיא כדרכה ובין הנאה שאינה כדרכה ומכל מקום מותר לראות פירות ערלה ולהנות מראייתם. אמנם עצים שניטעו להינות מיופיים של הפירות כגון עצים ננסיים נחלקו בזה הפוסקים ויש להחמיר כדעת האוסרים להנות מיופיים של הפירות, ולכך יש להורידם מיד שהתחילו לגדול⁽¹⁾.

1. משפטי ארץ ערלה פרק י' סעי' ז הערות 25-27.

תרומות ומעשרות כדין אך בלי ברכה (כיון שנטע רבעי ודאי לא חייב בתרומות ומעשרות). בהפרשה זו אין חיוב לתת את המתנות ללוי ולעני אלא ניתן להשאירם בידי המפריש.

העברת אילן מעציץ לעציץ

כאשר מעבירים אילן, מעציץ שאינו נקוב לעציץ אחר שאינו נקוב עם כל העפר שבעציץ, אין צריך למנות מחדש שנות ערלה, והוא הדין כאשר מעבירים מעציץ נקוב לעציץ שאינו נקוב. אבל כשמעבירים מעציץ שאינו נקוב לעציץ נקוב צריך למנות מחדש.

קניית שתיל/ אילן ממשתלה כדי לנטעו בחצר

רבים מבקשים לקנות עצים בוגרים שעברו עליהם שנות ערלה ולנטוע אותם בגינה כדי "לחסוך" למנות שנות ערלה בגינה. אולם בדרך כלל צריך למנות שנות ערלה מחדש.

אלו התנאים שבהם אפשר מעיקר הדין להסתמך על השנים שהאילן גדל במשתלה:

א. לדעת באופן וודאי כמה זמן היה השתיל במשתלה, יש לתת את הדעת על כך שאדם שאינו שומר תורה ומצוות אינו נאמן להלכה.

ב. לבדוק את הנקב, לרוב במשתלות המוכרות שתילים לציבור העירוני, אין הקפדה שיהא נקב בתחתית העציץ בקוטר של 2.5 ס"מ.

ג. גם כאשר יש בתחתית העציץ נקב גדול, עלינו לוודא כי העציץ עומד על הקרקע ולא על יריעות פלסטיק וכדו' שחוצצים בין הנקב לקרקע שאז הוא נחשב לעציץ שאינו נקוב.

ד. זאת ועוד מצוי במשתלות שמדי פעם מזיזים עציצים ממקום למקום, ומניחים אותם על גבי מדפים ושאר דברים חוצצים, ושוב מורידים את העץ על גבי הקרקע, או שמעבירים מעציץ קטן לעציץ גדול וכדו', כך שאם אין עדות ברורה על כך שכל הזמן היה העץ בתוך עציץ נקוב צריך למנות מחדש.

ה. גם אם אנו בטוחים שהעציץ במשתלה היה נקוב ואנו יודעים את גילו המדויק, הרי במעבר לבית אנו מנתקים אותו בהכנסה למכונת לפחות באופן זמני, והמהדרים חוששים שבאופן זה יש למנות שנות ערלה מחדש.

לאור הנ"ל אין טעם לקנות עצים בוגרים (שמייקרים את המחיר) אלא עדיף לקנות שתיל צעיר, כיון שכמעט תמיד צריך להתחיל למנות שנות ערלה מחדש לאחר הנטיעה בחצר.

1. הלכות מעשר שני פרק י' הי"א.
2. כמבואר שם ברמב"ם הל' יב ובשו"ע רצד סעי' טז - יט.
3. עי' רשב"א בתשובות חלק ג סי' רכה
4. כן כתב החזון איש (ערלה סי' ב' ס"ק י - יב) שכיון שהרא"ש סובר שאין צריך ג' שנים אין ספיקו של הרשב"א דוחה ודאו של הרא"ש. עי' בחזון איש דיני ערלה אות יח.
5. עי' אריכות בזה בס' משפטי ארץ ערלה פרק ז' הערה 12.
6. גיטין ז, ע"ב מחלוקת האמוראים האם עציץ המונח על גבי יתדות חייב במעשרות ועי' משפטי ארץ שם הערה 23.
7. עי' משנה למלך פ"ב מהל' בכורים ה"ט שלדעת התוס' והמאירי אין חשוב כנקוב אמנם לרש"י והרשב"א הוי נקוב ועי' חזון איש או"ח סי' סב ס"ק כא. עי' משפטי ארץ שם הערות 13-14
8. משנה למלך פ"ב מבכורים הל' ט הביא בזה דעות האם רק לענין טומאה הוא נחשב כמחובר לארץ או גם לגבי מעשרות, וכן דעת הבית דוד סי' א' ועוד אחרונים. עי' משפטי ארץ שם הערה 24.
9. ירושלמי ערלה פ"א הל' ב הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה רבי יוסי אומר מפני שהשורשין מפעפעין אותו, בירושלמי לא מפורש באיזה עציץ מדובר אך הרא"ש והטור כתבו שמדובר בעציץ של חרס. לגבי עציץ העשוי מעץ הוא תלוי במחלוקת הראשונים האם עץ שאינו נקוב נחשב כנקוב. לגבי פלסטיק סתימת הפוסקים להחמיר כיון שאין אנו יודעים מהי היניקה שעליה דיברו חז"ל ולכן מספק יש להחמיר שדינו כעציץ שאינו נקוב, ומאידך לחומרא בלבד יש לדונו כעציץ נקוב. עי' משפטי ארץ שם הערות 15-20.
10. שכן יש לדמות מרצפות ובטון לסלע שמפסיק את היניקה עי' משפטי ארץ שם הערה 22.

בברכת קיץ בריא, מזכירות בית המדרש

אם אינך רואה מייל זה כראוי לחץ כאן

הודעה זו נשלחה ל- testing@example-domain.com ע"י bhl@bhl.org.il
הסרה מרשימת התפוצה דווח על ספאם

InforUMobile מערכת רב ערוצית לקשר עם הלקוח